

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Αθήνα, 30 Σεπτεμβρίου 2014

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

«Η Ελλάδα δεν είχε ποτέ μια ευνοϊκή αντιμετώπιση της επιχειρηματικότητας»

Η Συνήγορος του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού με βάση την πλούσια εμπειρία της Αρχής στα θέματα της επιχειρηματικότητας, σχολιάζει τη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα και επισημαίνει τα προβλήματα αλλά και τις δυνατότητες ενίσχυσης των επιχειρήσεων.

ΕΡ: Με βάση την μακροχρόνια εμπειρία σας από τον χειρισμό χιλιάδων υποθέσεων πολιτών, ποια είναι τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρηματίες σήμερα; Έχουν αλλάξει μέσα στην τελευταία πενταετία της κρίσης και σε ποια κατεύθυνση;

Πέρα από το ζήτημα της ρευστότητας – στο βαθμό που σχετίζεται με τη λειτουργία του τραπεζικού τομέα-, μεγάλο μέρος του προβλήματος εντοπίζεται στις σχέσεις των επιχειρήσεων με το κράτος και τις υπηρεσίες του. Το δημόσιο δεν ανταποκρίνεται με την ταχύτητα, τη σαφήνεια και την αποτελεσματικότητα που απαιτεί η υποστήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Σημαντικές καθυστερήσεις, πολύπλοκες διαδικασίες αλλά και συχνές αλλαγές του θεσμικού πλαισίου ή της ασκούμενης πολιτικής ανατρέπουν τα δεδομένα βάσει των οποίων καλούνται να λειτουργήσουν οι επιχειρήσεις.

Για παράδειγμα, δεν είναι δυνατόν λόγω ελλιπούς προετοιμασίας να καλούνται μετά από πολλά χρόνια να επιστρέψουν οι επιχειρήσεις φοροαπαλλαγές οι οποίες δόθηκαν ως κίνητρα για επενδύσεις σε συγκεκριμένες περιοχές προτεραιότητας, διότι εκ των υστέρων αποκαλύφθηκε ότι δεν ήταν συμβατές με τους κανόνες της ΕΕ.

Από τα μεγάλα θέματα στις σχέσεις κράτους - επιχειρήσεων είναι προφανώς τα φορολογικά (ΦΠΑ, τέλος επιτηδεύματος κλπ) και ασφαλιστικά ζητήματα (ΟΑΕΕ, ΙΚΑ), οι προϋποθέσεις και διαδικασίες αδειοδότησης για έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας, αλλά και οι καθυστερήσεις στην πληρωμή οφειλών εκ μέρους του δημοσίου, οι δημόσιοι διαγωνισμοί και οι συμβάσεις προμηθειών. Απασχολούν επίσης περιπτώσεις απόρριψης επενδυτικών σχεδίων, ή απόρριψη από προγράμματα ενίσχυσης μικρομεσαίων επιχειρήσεων ή παροχής εγγυήσεων του ελληνικού δημοσίου για δάνεια από τράπεζες κλπ. Πολλά από αυτά τα προβλήματα λύνονται με την παρέμβαση του Συνηγόρου που διαμεσολαβεί εξωδίκως για να βρεθεί μια πιο γρήγορη και ευέλικτη λύση.

Ο Συνήγορος του Πολίτη είχε αναδείξει το θέμα των σχέσεων της επιχειρηματικότητας με τη δημόσια διοίκηση ήδη πριν από δέκα περίπου χρόνια. Τα προβλήματα που εντόπισε τότε παραμένουν τα ίδια μέχρι σήμερα, αυτά που γνωρίζαμε ή –καλύτερα- θέλαμε να αγνοούμε για καιρό. Όταν όμως ανατρέπεται άρδην το οικονομικό περιβάλλον όχι μόνο για τις επιχειρήσεις αλλά και για τα δημόσια οικονομικά, οι συνθήκες γίνονται εκρηκτικές. Εδώ βρισκόμαστε σήμερα.

ΕΡ: Τι ενθαρρύνει και τι ανακόπτει την επιχειρηματικότητα; Θα μπορούσαν να γίνουν νομοθετικές-οργανωτικές προτάσεις προς τους αρμόδιους φορείς από τον Συνήγορο του Πολίτη πάνω στο θέμα;

Το κράτος έχει διπλό ρόλο απέναντι στην επιχειρηματικότητα: Από τη μια πλευρά οφείλει να διασφαλίζει την ελεύθερη ανάπτυξη της προς όφελος της συνολικής οικονομίας. Από την άλλη, να ελέγχει την τήρηση εκ μέρους των επιχειρήσεων ενός πλαισίου υποχρεώσεων, που διασφαλίζουν την προστασία ευρύτερων κοινωνικών αγαθών και της κοινωνίας στην οποία μετέχουν (π.χ. προστασία της απασχόλησης και του περιβάλλοντος, συμβολή στα οικονομικά και λοιπά βάρη μέσω των φόρων και των κοινωνικών εισφορών). Η ισορροπία μεταξύ των δύο αυτών πλευρών στο ρόλο του κράτους μπορεί και πρέπει να καθορίζεται από σαφείς και διαφανείς κανόνες, που εφαρμόζονται ισότιμα σε όλες τις επιχειρήσεις. Αυτό όμως δεν συμβαίνει στη χώρα μας. Αντίθετα συχνά οι δύο αυτές λειτουργίες άτυπα αλληλοακυρώνονται και μάλιστα εκ των υστέρων.

Η Ελλάδα δεν είχε ποτέ μια ιδιαίτερα ευνοϊκή αντιμετώπιση της επιχειρηματικότητας ενώ ταυτόχρονα οι αδυναμίες ή αμέλειες της διοίκησης μπορεί να εξυπηρετούσαν τα βραχυπρόθεσμα συμφέροντα ορισμένου αριθμού επιχειρηματιών. Ωστόσο η στήριξη και προώθηση της επιχειρηματικότητας δεν είναι συνώνυμα της «επιεικούς» ή κατ' εξαίρεση αντιμετώπισης των (όποιων) επιχειρηματιών που δεν ανταποκρίνονται στις φορολογικές και κοινωνικές υποχρεώσεις τους. Δυστυχώς αυτή η (ηθελημένη;) παρανόηση συσσώρευσε πολλά προβλήματα και στρεβλώσεις στην προ κρίσης περίοδο που αποκαλύφθηκαν πανηγυρικά στη συνέχεια.

Από την εμπειρία μου στον Συνήγορο του Πολίτη μπορώ να επισημάνω επίσης ότι το ίδιο το νομικό πλαίσιο, αντί να διευκολύνει με την απλότητα και την καθαρότητά του, οδηγεί σε απώλεια επιχειρηματικών ευκαιριών, ενώ δίνει ευκαιρίες πίεσης για αθέμιτες συναλλαγές. Ποιος μπορεί να ξέρει, για παράδειγμα, τι κρύβεται πίσω από μια απλή εκ πρώτης όψεως καθυστέρηση απάντησης στην έγκριση ενός επενδυτικού σχεδίου, ή στην απόδοση μιας επιχορήγησης;

Ο Συνήγορος του Πολίτη είτε με αφορμή υποθέσεις είτε με τη γενικότερη επεξεργασία των ζητημάτων που του τέθηκαν, έχει επανειλημμένα διατυπώσει νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις για την απλούστευση των διαδικασιών αδειοδότησης χωρίς να θυσιάζεται η προστασία ευρύτερων κοινωνικών αγαθών. Έχει επίσης παρέμβει για τον έλεγχο και τη διαφάνεια των αποφάσεων της διοίκησης όταν πρόκειται για απορρίψεις ένταξης σε προγράμματα χρηματοδότησης επενδύσεων, ή παροχής εγγυήσεων ή απαράδεκτες καθυστερήσεις στην απόδοση επενδυτικών κινήτρων.

ΕΡ: Σε παλαιότερη έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη αναφερόταν ότι οι επιπτώσεις της κακοδιοίκησης είναι εμφανείς σε όλα τα σημεία επαφής της επιχειρηματικής δράσης με το κράτος. Τι σας δείχνουν τα πρόσφατα στοιχεία;

Το κράτος αντιμετωπίζει τις επιχειρήσεις –όπως και τους πολίτες βέβαια- εκ προοιμίου ως ύποπτους για αθέτηση των υποχρεώσεών τους απέναντι του και δημιουργεί ένα περίπλοκο νομικό πλαίσιο και διαδικασίες για να τις ελέγχει. Η συγκεκριμένη τακτική δικαιολογείται ως τρόπος οριοθέτησης και ελέγχου, αλλά καταλήγει να γίνεται τροχοπέδη και για τις υγιείς επιχειρήσεις, που αδυνατούν να εκπληρώσουν πλήρως τις υποχρεώσεις τους και βρίσκονται συχνά προ δυσάρεστων εκπλήξεων. Αυτό συμβαίνει τις περισσότερες φορές στις σχέσεις με

την εφορία ή τα ασφαλιστικά ταμεία, αλλά συμβαίνει επίσης και με υπηρεσίες, οι οποίες κανονικά θα έπρεπε να στηρίζουν ή να ενισχύουν τις επιχειρήσεις και τις επενδύσεις.

Από την άλλη πλευρά, το ίδιο το κράτος επί σειρά ετών δεν παρακολουθούσε με συνέπεια και συνέχεια αν και κατά πόσο οι επιχειρήσεις έχουν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις τους απέναντί του. Οι μεγάλες ληξιπρόθεσμες οφειλές, ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων προς ασφαλιστικά ταμεία (ΙΚΑ, ΟΑΕΕ) και την εφορία έχουν δημιουργηθεί και λόγω της προβληματικής λειτουργίας του Δημοσίου. Από όσα γνωρίζω, για παράδειγμα, ένα μεγάλο μέρος των οφειλών προς ασφαλιστικά ταμεία γεννήθηκαν στα χρόνια πριν την κρίση και αυτά τα χρήματα δεν αναζητήθηκαν εγκαίρως. Πράγματι λοιπόν, κάποιες επιχειρήσεις ήταν πάντοτε ασυνεπείς. Γιατί όμως δεν λαμβάνονταν εγκαίρως μέτρα; Φοροδιαφυγή και εισφοροδιαφυγή ήταν γνωστές από δεκαετίες. Δεν υπάρχουν δικαιολογίες για το παρελθόν, μπορούμε όμως και πρέπει να αλλάξουμε τον τρόπο λειτουργία τους κράτους. Ήδη υπάρχουν πρωτοβουλίες σε αυτή την κατεύθυνση (σύστημα παρακολούθησης οφειλών από το ΙΚΑ απλουστεύσεις διαδικασιών, συμψηφισμοί οφειλών δημοσίου-ιδιωτών κλπ.) των οποίων το αποτέλεσμα μένει να φανεί στην πράξη.

ΕΡ: Τελευταία έχει γίνει πολύς λόγος για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις να καλύψουν ληξιπρόθεσμες οφειλές τους στις τράπεζες (μη εξυπηρετούμενα δάνεια), και οι επιχειρηματίες ζητούν επιτακτικά την ρύθμισή τους. Σε ποια κατεύθυνση πιστεύετε ότι θα μπορούσε να βρεθεί μια εφικτή λύση;

Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν παρεμβαίνει στις σχέσεις των επιχειρήσεων με τις τράπεζες, εκτός κι αν η τράπεζα απλώς διαμεσολαβεί για οφειλή προς το δημόσιο. Όμως αυτό που θα πω ισχύει σε κάθε περίπτωση. Η ρύθμιση των οφειλών πρέπει να γίνεται με ρεαλιστικούς όρους. Σε αυτή τη φάση η συσσώρευση οικονομικών υποχρεώσεων καθιστά αδύνατη την ανταπόκριση τόσο των επιχειρήσεων όσο και των ιδιωτών. Ένα απλό παράδειγμα είναι η ανελαστικότητα στο ζήτημα του καθορισμού των δόσεων για την αποπληρωμή οφειλών. Σε τι ωφελεί να είναι δυσβάστακτες και ανεπιεικείς προς τους οφειλέτες οι «ρυθμίσεις» των χρεών τους;

Μετά την επί σειράν ετών αμέλεια των υπηρεσιών στην είσπραξη φόρων και κοινωνικών εισφορών, σήμερα, υπό την μεγάλη δημοσιονομική πίεση, έχουμε πλέον φτάσει στο άλλο άκρο. Η λογική της συγκέντρωσης χρημάτων δεν λαμβάνει υπόψη καμιά άλλη παράμετρο. Άλλωστε, δεν χρωστούν μόνο οι επιχειρήσεις. Ταυτόχρονα, το κράτος μπορεί να τους οφείλει την απόδοση του ΦΠΑ ή να καθυστερεί με γραφειοκρατικές περιπλοκές να καταβάλει τις αμοιβές για αγαθά και υπηρεσίες που εκείνες έχουν προσφέρει.

Είχαμε ζητήσει επισταμένως τη δυνατότητα συμψηφισμού των εκατέρωθεν οφειλών σε όλο το εύρος του δημοσίου, ανεξάρτητα δηλαδή αν πρόκειται για ασφαλιστικό ταμείο, δήμο, εφορία κλπ. Φαίνεται ευτυχώς ότι τα πράγματα κινούνται σε αυτή την κατεύθυνση, αλλά μάλλον με αργούς ρυθμούς. Μέχρι αυτό να γίνει πραγματικότητα, πολλές επιχειρήσεις μπορεί πλέον να μην υπάρχουν, και δυστυχώς όχι μόνον αυτές που χρόνια χρωστούν στο κράτος.

Αυτά μεταξύ άλλων ανέδειξε Ειδική Έκθεση για την επιχειρηματικότητα που δημοσιοποιήθηκε το 2013 και αφορά ειδικά τη δημοσιονομική διάσταση. Προσεχώς θα επανέλθουμε σε μια άλλη πτυχή του θέματος της επιχειρηματικότητας: τις αδειοδοτήσεις που εμπλέκουν ζητήματα χωροθέτησης και τον έλεγχο λειτουργίας για την προστασία του περιβάλλοντος.